

որ իրացրնէ Աստուծոյ հաւասար իշխանութիւն եւ պատիւ տուողներ խիստ շատ կան պապերուն : Միայն Գաղղիոյ մէջ է որ դեռ կը գտնուին այնպիսի քաջ աստուածաբաններ որ աներկիւղ համարձակութեամբ իրենց ազգային եկեղեցւոյն, եւ անով ընդհանրական սուրբ եկեղեցւոյ իրաւունքները կը պաշտպանեն ընդդէմ պապականաց :

Եւ երբ ասոնք — որ զոչափ ալ ինքնիշխան ըսեն իրենց եկեղեցին՝ զեն կրնար ժխտել թէ իբրեւ մասն արեւմտեան եկեղեցւոյ՝ Հռովմայ պատրիարքական աթոռոյն հպատակ պիտի ըլլան՝ զոնե գլխաւոր խնդիրներու մէջ, — այսպէս կը խօսին, — հապա ինչ ըսելու է մեր Հայաստանեայց եկեղեցւոյ որդւոցը որ ոչ երբեք պապերուն իշ-

խանութեան տակը մտած են ազգովիմք, ոչ Արշակունեաց, ոչ Բագրատունեաց, ոչ Ռուբինեանց ատենը, եւ ոչ իսկ Բագաւորութեան բոլորովին վերցուելէն եւ ազգին դեպ ի աշխարհիս ամեն կողմը ցրուելէն ետքը :

Այս համառօտ բացատրութիւնը յուսանք թէ բաւական սեպուի առ այժմ այն մեր Վերադարձի պատմութեանը մէջ ըսած խօսքին : Երբ նիւթոյն ծանրութեանը նայելով՝ այնպէս երեւնայ ոմանց որ իբր թէ ուրիշ ոճով պետք էր խօսիլ վրան, կը յիշեցնենք անոնց որ օրագիր է կարդացածնին, յորում աստուածաբանական ոճի ճշգրտութիւն չկրնար պահանջուիլ :

ԲԱՆԱԼԻ ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԵԱՅ

(Շարայարութիւն ¹ :)

ԾՈՒԽ ԵՒ ՄՈՒՐ

Լոյս տալու համար վառած կազը ինչ բան է :

— Լուսաւորութեան համար վառուած կազը կրկնածուի ջրածին կըսուի :

Կրկնածուի ջրածին կազն ինչ է :

— Այն կազն է որ իւղային նիւթերէն կելլէ, երբ զանոնք սաստիկ կը ակով լուծես, եւ լուսաւորութեան կազին վայելուն եւ պայծառ մասն է :

* Զօտ ջրածինը օդուն հետ խառնուելով՝ այնպիսի բոց մը կը հանէ որ լոյսը քիչ՝ բայց տաքութիւնը շատ կը լլայ :

Ածխոտ ջրածինը կը ձեւանայ գործարանաւոր նիւթոց բնական կերպով անդադար լուծուելէն, եւ կը ակով բորուելէն : Ասոր լոյսը զեղնագոյն ու տկար է :

Կրկնածուի ջրածինը իւղային նիւթերուն բորուելովը կը շինուի. ասոր լոյսը շատ ձերմակ ու պայծառ է :

Կրկնածուի ջրածին կազին այնչափ լուսաւոր ու պայծառ ըլլայ ինչքէն է :

— Վասն զի անոր բոցին մէջտեղը ամենամանր ածուխ կը նստի որ շուտ մը կը բորբոքի :

Ինչքէն է որ վառած կազին վարի կտորը մընագոյն կապոյտ է :

— Վասն զի ետեւէ ետեւ եկող բարձր կազին ընթացքովը բոցին այն կտորը կը պաղի, եւ տաքութիւնը բաւական չըլլար կազը լուծելու, եւ անոր մէջի ածխիկը այրելու համար :

Ինչքէն է որ աւելի դիւրաւ կը մարի կազը անցքին կէս մը գոց եղած ատենը քան թէ խողովակին բոլորովին բաց եղած ատենը :

— Վասն զի պզտիկ բոցի մը մէջ այնչափ շատ կազ չգրտնուի որչափ որ կը գտնուի բոլոր խողովակին բերնին լայնքովը ելած բոցոյն մէջ :

Ամեն անգամ վառելիքը որչափ որ շատ է՝ կազին լոյսն ալ այնչափ սաստիկ կը լլայ :

— Ոչ. կազին լուսոյն սաստիկ կամ նոսաղ ըլլալուն մեծ պատճառ են կազաբերանին ձեւը, օդի ընթացքին արագութիւնը, բոցոյն երկայնութիւնն ու ձեւը :

* Կազաբերանը՝ այսինքն կազին դուրս ելլելու ծակը խիստ պզտիկ պիտի ըլլայ, 35 հազարամբեր տրամագծով, բոցն ալ երկայն :

Շիջուցիկով ինչո՞ւ կը մարի ճրագը :

— Վասն զի բոցը շիջուցիկին մէջ գտնուած օդը շուտ մը կը հատցընէ, անով բրուածին չունենար ու կը մարի :

Ինչքէն է որ երբ բոցի կտոր մը առնուս ու շիջուցիկի ձեւով պլլես եւ անով ճրագը մարես, բոսդը բոցէն չբորնկիր :

— Վասն զի նախ՝ բոցի շիջուցիկին մէջ եղած բրուածինը շուտ մը բոցէն կայրի կը հատնի :

Երկրորդ, բոցը բոցին նիւթի կողմը ածխային բրուով կը պատէ, անով չբողուր որ բորնկի :

Ինչ է պատճառն որ ճրագին երկընցած քիբը վար կը ծփի :

— Իր բնական ծանրութիւնը :

ճրագին երկընցած քիբն ծայրը մոխիր կը կապէ, պատճառն ինչ է :

— Այն է որ բամպակին ածխացեալ մասունքը պատրուակն բոլորովին չգատուելով՝ իրարու վրայ կը դիպուին, եւ պատրուակն ծայրէն բերեւ կը բազմի մը կը կախուին :

Ինչքէն է որ բամպակէ պատրուակն ծայրը բոցէն չայրիբ չբահտնիր :

— Վասն զի պատրուզին երկայնութենէն ու քանձութենէն բոցոյն տաքութիւնը այնչափ կը պակսի որ անխաղաղ մասունքն ալ հասցնելու համար բաւական տաքութիւն չմնար :

Ինչէն է որ հարկ կը լլայ ստեպ ստեպ հասարակ ճրագներուն քիւր առնեն :

— Վասն զի քիւր չորս դին բոց պատած է, եւ չորդուր որ օդուն բրոնզինը անոր հասնի ու բամպակը այրէ :

Ինչէն է որ մօմին ու ճարպամօմին քրերը առնելու հարկ չըլլար :

— Վասն զի պատրոյզը ոլորուն ըլլալով, քանի որ մօմը այրի՝ ոլորքը կը քակուի, ու բերեալ կերպով մը դեպ ի վար կը ծռուի, այնպէս որ ծայրը կը բրայ բոցին դրսի կոնաձեւին մէջ կայրի :

* Պատրուզին ոլորուն ըլլալը բաւական չէ. վասն զի իւրային բրոնզին մէջ եղած կիւր կընայ պատրուզին մէջ լեցուիլ ու անոր ծծողական զօրութիւնը պակսեցնել. ուստի պէտք է պատրոյզը բորակային բրոնզի ջրին մէջ խորել. այն բրոնզ կրին հետ միանալով՝ բորակալ մը կը լլայ որ պատրուզին մէջ կը մնայ ու դիւրանալ փայլուն նիւր մը կը դառնայ, եւ պատրուզին բոլորովին այրելէն ետեւ՝ անոր ծայրը կը բեւեւայ :

Ինչ է պատճառն որ երբ մօմին մարմնակ լոյսը սաստկացնելու ուզեն՝ պատրուզին ծայրը քիչ մը կը ծռեն :

— Վասն զի պատրոյզն որ առաջ ուղղահայեաց էր՝ այնպէսով բոցոյն դրսի կոնաձեւին մէջ կը մտնէ, ուր որ անխիկը կը բամպակի ու կը բորբոքի :

Հասարակ ճրագին պատրոյզը ինչո՞ւ համար ոլորուն չէ :

— Վասն զի ոլորուն ըլլար նե՛՛ ծռած քիւր տաքութենէն շուտ մը կը հալէր այն կողմի ճարպը, եւ ճարպը կը վազէր :

Ինչէն է որ կարմիր պատրուզին տաքութենէն մօմը չվազէր :

— Վասն զի մօմը եւ ճարպամօմը հասարակ ճարպին պէս ցած աստիճանի ջերմութեամբ չեն հալիր :

* Ճարպը կը հալի հարկաւորման ջերմաջափին 38 աստիճանի տաքութեամբ.

ճարպամօմը 62 ին,

Մօմերն ընդհանրապէս 64 ին կը հալին :

Հասարակ ճրագն որ փելով մարեալ՝ պատրոյզը զարշնդի հոտ մը կը հանէ. ասոր պատճառն ինչ է :

— Պատրուզին տաք ճարպին ելած բուջական զարշնոտ եղն է, որ յունական բառով *լույաշիթ* (acryle = *ἀκρυς* - *ὕλη*) ըստած է :

Փռան մը մէջ բափուած ու այրած ճարպին զարշնդի հոտ հանելուն պատճառն ինչ է :

— Թուջական եղն է որ իր համաձեւ շոգիով մարդու աչքը կը նեղէ ու շնչառութեան զործարանին մէջ բորբոքումն կը պատճառէ :

Տապկոցին գէշ հոտ հանելուն պատճառն ինչ է :

— Այն բուջական եղն է որ *իւլալոյց* (acroléine) ըստած է :

Խոնակերոցին մէջ խորովածին ու տապկոցին եփելէն ետեւ մնացած գէշ հոտը ինչէն է :

— Երբոր մսին եղիւր դեռ եփ ելլելու վրայ են, օդ առնելու ատեն կը քակուին ու իւլալոյց ըստած բուջական եղը կը հանեն :

Ընդհանրապէս տաքութիւնը ինչ տեսակ նիւրական փոփոխութիւններու պատճառ կը լլայ :

— Տաքցուցած նիւրոյն ընդարձակութիւն կուտայ :

Ինչպէս կը ցուցնեն քի ջերմութեամբ օդոյն զանգոսածը կը ընդարձակի :

— Թէ որ փամբշտին մէկ մասը օդով լեցընես, բերանը կապես ու կրակի առջեւ դնես, մէջի օդը այնչափ կը ընդարձակի որ զփամբշտը կը ճարեցընէ :

Ինչէն է որ փամբշտը կրակի մօտ որ դրուի՝ մէջի օդը կը ընդարձակի :

— Վասն զի կրակին տաքութենէն օդոյն մասնիկներն իրարմէ կը զատուին, անով առաջ որչափ տեղ որ բռնած էին՝ անկէջ անելի տեղ կը բռնեն :

Ինչէն է որ չճեղքուած շագանակը երբոր տաք մօխի մէջ եփես՝ սաստիկ ձայն հանելով կը ճարի :

— Վասն զի մէջը շատ օդ կայ. այն օդը տաքութեամբ կը ընդարձակի, եւ դուրս ելլելու տեղ չգտնելով՝ վրայի պինդ փոճկը կը ճարեցընէ :

Շագանակին սաստիկ ձայնով ճարելուն պատճառն ինչ է :

— Նախ փոճկին յանկարծակի ճեղքուիլը ինչպէս որ փայտ մը կամ ապակի մը կտորած ատենդ ալ ձայն կը հանեն :

Երկրորդ, օդը շագանակին ելած ատենը ձայն կը հանէ, ինչպէս որ վառօղն ալ հրացանէն ելած ատենը :

Փոճկին ճարելովը կամ փայտին կտորելովը ինչո՞ւ համար ձայն կը կլկ :

— Վասն զի երբոր յարակցութեան ձգողութիւնը յանկարծակի կը քակուի, օդը սաստիկ ուժով մը կը ցնցուի. այն ցնցումունքն օդուն մէջ շուտ շուտ ծածանմունքներ կը լլան որ մարդուս ականջին զարնելով՝ ձայն կը հնչեցընեն :

Օդը շագանակէն ելած ատենն ինչո՞ւ ճարելու ձայն կը հանէ :

— Վասն զի շագանակին մէջ գոցուած օդոյն յանկարծակի ընդարձակուիլը՝ մրնջողութիւն մէջ քիչ մը տեղ դատարկութիւն կը պատճառէ : Շագանակին ճարելուն պատճառ՝ օդոյն աս այլալիկն ու նորէն յանկարծ իր առջի դուրսկէն փնակին դառնալն է :

Ինչէն է որ պայքոցիլը (*փաթլանդը*) սաստիկ ձայն կը հանէ երբ մէջէն խծուծ գնտակը դուրս նետուի :

— Վասն զի խծուծին ու կորին մէջտեղը ճնշուած օդը յանկարծակի դուրս կը կլկ խողովակէն, եւ չորս դին պատած օդուն զարնուելով՝ ձայն կը հանէ, — ինչպէս որ ձեռքդ սեղանին ալ զարնես՝ կը հնչէ :

Ինչէն է որ շագանակը առաջուց ճեղքուած ըլլայ նե՛՛ չճարի :

— Վասն զի տաքցած օդը փոճկին ճեղքէն դուրս կը կլկ :

Ինչէն է որ խնձորը կրակի մօտ որ դնես՝ կը պայրի ու կը պոռկայ :

— Նախ՝ կես մը մէջի օդոյն տաքութեամբ ընդարձակուելէն. երկրորդ, մանաւանդ անոր համար որ խնձորին հիւրը շոգի կը դառնայ :

Խնձորին հիւրը կամ ջուրը ինչ կերպով կը ցած է անոր կեղեւին մէջ :

— Այն հիւրը շատ մը մանրիկ ծակերու մէջ է՝ բշիշի ծակերուն նման : Երբոր հիւրը շոգի դառնայ՝ այն ծակերէն դուրս կը նետուի, եւ իրեն գէժ կեցող մասերը կը ծրկ՝ կեղեւէն դուրս կը հանէ :

Խնձորը կրակին մօտ որ դնես, ինչէն է որ անոր մէկ կտորը կը կակղւայ, ու բոլոր մէկալ կողմերը առջինին պէս պինդ կը մնան :

— Վասն զի տաքցած հիւրին շոգիովը՝ կրակին կողմը դարձած կտորին բուսական հիւրը կեփի. անով մանրիկ ծակերը կը ճարին, օդն ու շոգին դուրս կը կլկ, շատ մը հիւր դուրս կը բախի, — ուստի հարկաւ խնձորն ալ կը կակղւայ ու կը բոլկայ :

Ինչէն է որ կրակին մէջ ձգուած փայտերէն երբեմն շատ մը կայծեր կելլեն ճարճատելով :

— Վասն զի նախ՝ տաքութեամբ ընդարձակուած օդը փայտին ծակտիքէն դուրս կըցատքէ, եւ միանգամայն ծակերուն ընթանը ինչ արգելքներ որ կային՝ զանոնք կընետէ : Երկրորդ, այս երևուիս մէկ սլատճառն ալ ան է որ փայտին մէջի փայտային մանրաջղերը դիւրավառ կազ կը դառնան :

Փայտի ծակտիք ըսելով ինչ կիմացուի :

— Փայտին ծակտիքը՝ այն աչքի չտեսնուած ճեղքերն են որ հիւրը անոնց մէջէն կըտարածուի բոլոր ծառին մէջ :

Կրակի մէջ դրուած փայտէն ելող կարմիր կայծերն ինչ են :

— Փայտին կրակ դարձած մանրիկ մաստնաքն են որ օդոյն տաքնալովը փայտին ծակտիքէն դուրս կըցատքեն :

Ինչէն է որ մայր (չամ) փայտի կտորը ուրիշ փայտերէն աւելի կըճարճատի ու կայծեր կըճանէ :

— Վասն զի մայր փայտին ծակտիքը աւելի խոշոր են, եւ ուրիշ պինդ փայտերուն ծակտիքէն աւելի օդ ունին մէջերնին :

Ինչէն է որ դալար փայտը չոր փայտին չափ ոչ կըճարճատի եւ ոչ կայծեր կըճանէ :

— Վասն զի դալար փայտին ծակտիքը հիւրով լեցուն են. ուստի չոր փայտին ծակտիքներուն չափ օդ չեն ունենար :

Ինչէն է որ չոր փայտը աւելի կըճարճատի եւ աւելի շատ կայծեր կըճանէ քան թէ դալար փայտը :

— Վասն զի անոր հիւրը ցամքած, եւ տեղը օդով լեցուած է :

Ինչէն է որ չոր փայտը աւելի դիւրաւ կը վառուի քան թէ դալար կամ բաց փայտը :

— Վասն զի չոր փայտին ծակտիքը օդով լեցուն են, եւ օդը անոր վառելուն պատճառ կըլլայ. անոր ներսակ, դալար կամ բաց փայտին ծակտիքը խոնաւութեամբ լեցուն են, ուստի կրակն ալ կըմարի :

Ինչո՞ւ համար կրակը խոնաւութեամբ կըմարի :

— Վասն զի նախ՝ խոնաւութիւնը չրոզուր որ վառելիքներուն ածխին ու ջրածինը օդոյն բրուածնին հետ միանան ու ածխային բրուն եւ ջուրը կազմեն :

Երկրորդ, ջուրը շոգի դառնալով՝ վառած նիւթերուն տաքութիւնը անդադար կառնուի կրտանի :

Ինչէն է որ կրակէն տաքցած քարերը կըճարճուին ու կը կտորտին տան մէջ :

— Վասն զի նախ՝ քարերուն կազմուածքը խիտ ըլլալով՝ բոլ չխտար որ տաքցած օդը դուրս ելլէ. անիկայ ալ ուժով կը մղէ, կըկտորտէ զանոնք, եւ կտորները սենեկին մէջ կըցրուին :

Երկրորդ, կրակին տաքութեամբը բիւրեղացման ջուրը դուրս կելլէ :

Տները տաք օդով տաքցընելուն կերպը ո՞րն է :

— Տանը տակի մերքանոցին մէջ կրակ կըվառուի, այն տեղի օդն ալ օդալից սենեկին հետ հաղորդակցութիւն ունենալով՝ վեր կըբարձրանայ եւ վերի օդը կըտաքցընէ :

Օդալից սենեակն ինչ է :

— Աղիւսէ պատերով փռան չորս դին պատած տեղ մըն է. հոն դրսի պաղ օդը կըբարձր կըտաքնայ ու վերամբարձ (այսինքն վեր ելող) տաք օդուն տեղը կըբռնէ : — Պաղ օդը կըմտնէ այն խողովակներէն կամ շնչահաններէն որ աղիւսակերտ պատին վարի կողմը շինուած կըլլան :

Երբոր տղան բոքէ գունտ մը կըշինէ ու տակը դրուած

զինիլի ոգիքով բրջուած սպունգին կրակ կուտայ, ինչո՞ւ համար գունտը կուռի :

— Վասն զի գնտին օդը բոցէն կընդարձակի, մինչեւ որ ամեն կողմն ալ ուռի ու բուրբը լաւ մը ձիգնայ :

Օդալարիկը ինչո՞ւ վեր կելլէ :

— Վասն զի օդոյն զանգուածը տաքութեամբ եռապատիկ ու քառապատիկ կաւելնայ. ուստի այնչափ կըբերենայ որ բուրբը՝ բամպակը՝ սպունգը եւ անոնց նման բաները որչափ ալ ծանրութիւն ունենան, բոլորը մէկէն դարձեալ աւելի բերեւ կըլլան քան թէ մընուորտին օդը :

* Օդալարիկը նոյն կերպով օդուն մէջ կըլինայ՝ վարեն եւ կող պաղ օդին ճնշմամբը՝ ինչ կերպով որ ծուխը կըմղէ դէպ ի վառարանին ձխանը :

Ինչէն է որ երբ սպակիկ ամանի մը բերանը ապակիէ խից մը խորեւ բաց բաց, սովորաբար դժուար կըլլայ այն խիցը հանելը :

— Վասն զի այն ատեն շիշին բերենէ ներս օդ չկրնար անցնիլ. ուստի երբոր շիշը տաք սենեկի մը մէջ եղած ատենը գոցուած է, շիշին մէջի օդը աւելի խտանալուն պէս՝ դրսի օդոյն ծանրութիւնը խիցին վրայ կըճնշէ ու անշարժ կըրոնէ զանիկայ :

Ինչէն է որ հոտաւատ եղերու շիշին ապակիէ խիցը շատ անգամ շիշին բերնին ուժով փակած կըլլայ :

— Վասն զի նախ՝ սովորաբար հոտաւատ նիւթերու շիշերը բեատրոններու եւ տաք դահլիճներու մէջ կըգործածուին. անոնց մէջի օդն ու բոջական գոյացութիւնը նորէն խտանալուն պէս՝ դրսի օդոյն ծանրութիւնը խիցին վրայ կըճնշէ ու չրոզուր որ դիւրաւ բացուի :

Երկրորդ, շիշին մէջի գոյացութիւնը սաստիկ բոջական ըլլալով, թէ խիցը եւ թէ շիշին բերանը խոնաւ կըպահէ :

Հաստատուն, հոսանուտ եւ կազային մարմիններուն մէջ որոնք աւելի կընդարձակին տաքութեամբ :

— Կագերը, որ նոյն ճնշման տակ որ դրոսին՝ հաւասարապէս ու միակերպ կընդարձակին :

* Մընուորտին օդը եւ ամենայն կազ՝ ջերմաչափին ամեն մէկ աստիճանին՝ 267 ին 4 կընդարձակի :

Օդոյն եւ բոլոր կագերուն խտութիւնը իրենց ջերմութեան աստիճանին հետ ինչ յարաբերութիւն ունի :

— Կագերը որչափ քիչ խիտ ըլլան, իրենց տաքութիւնը այնչափ աւելի կըլլայ. — օրինակի համար, օդոյն խտութիւնը կիսով չափ կըպակսի՝ երբոր տաքութեամբ իր զանգուածը կըլին ըլլայ :

Ի՞նչ է վառօդը :

— Խառնուրդ մըն է գուտ աղբորակի, ծծմբի եւ բերեւ ու քիչ այրած ածուխի :

* Այս երեք նիւթոց համեմատական չափերը ամեն երկիր ու ամեն բանի համար նոյնպէս չեն. գոր օրինակ,

Բոքակ.	Ածուխ.	Ծծումբ.	
Որսի վառօդ (Գաղղիացոց) . . .	78	42	40 — 100
Պատերազմի . . .	75	42 1/2	42 1/2 — 100
Ականի	65	45	20 — 100
Անգղիացի վառօդ.	76	45	9 — 100

Ածուխն ու բորակը պէտք եղած կազը կուտան, ծծումբն ալ գերակը կըսաստկացընէ :

Ինչէն համար վառօղը հատիկ հատիկ է :

— Վասն զի այն հատիկները երբոր բոքնկին՝ անոնց բոցը զանգոսածին ծակերուն մէջ մտնելով՝ խիստ քիչ ժամանակի մէջ գէնքին պարպուելուն պատճառ կըլլայ : Բէ որ վառօղը միակրտուր եւ կամ փոշիի պէս ըլլար՝ այս բանս չէր կրնար ընել :

Վառօղին բեղմունք հանելուն պատճառն ինչ է :

— Նախ՝ վառօղին մէջի նիւրերուն հաստատուն վիճակէ կազային վիճակ անցնելը :

Երկրորդ՝ վառօղին հանած զանազան կազերուն յանկարծակի ընդարձակելը :

Վառօղին հանած հոտոյն պատճառն ինչ է :

— Ածխիկի ծծմբական է :

Հրազենքին պարպուելէն ետեւ՝ մէջը մնացած հաստատուն մրուրը ինչ բան է :

— Այն մնացորդը փորասխոնի ծծմբակ է :

Ինչէն է որ վառօղը կրնայ երկաթէ գունտեր եւ ուրիշ ծանր նիւրեր հեռու նետել :

— Վասն զի կազային նիւրերը յանկարծակի ընդարձակուելով՝ գնտակներուն եւ վիրգերուն վրայ այնպիսի ճնշում մը կընեն որ անագին ուժով դուրս կընկնեն զանոնք :

Որոնք են այն կազերն որ վառօղին այրելովը կըծնանան եւ նրազենքին նետուելուն կօզնեն :

— Ածխային բրուն ու բորակածին կազը . անոնցմէ զատ ալ՝ հաստատուն գոյացութիւն մը որ փորասխոնի ծծմբակ կըսուի :

Ինչէն է որ վառօղը կրնայ մեծամեծ քարեր ճարեցընել ու հեռու նետել :

— Վասն զի վառօղին բոքնկելը նեղ ու պզտիկ տեղի մը մէջ պատահելով . կազերն որ ընդարձակին՝ սաստիկ ճնշում կընեն զկայ ի ջորս դին , ու սոսկալի ուժով ամեն բան կըճարեցընեն :

Ինչո՞ւ համար գէնքը շատ անգամ վառօղին ուժէն կըկտորտի :

— Վասն զի վառօղին գէնքին մէջ տուած ոյժը այնչափ սաստիկ ու յանկարծական է որ երկրին կամ պղնձին կարծրութիւնը անոր դէմ չեն կրնար դիմանալ :

Զինու. ճայքիկ բտուած խաղալիքը ինչո՞վ կըշինուի :

— Արծրի շանրակով : — Այս փոշիէն քիչ մը կառնեն , քանի մը հատիկ ծեծած ազակիի կամ աւագի հետ կըխառնեն , ու մագաղաթի երկու հատ նեղ երիզ անով իրարու հետ կըփակցընեն :

Ինչէն է որ Զինու. ճայքիկը երբոր դէպ ի ներմակ կողմը քաշես՝ ճարելու ձայն կըհանն :

— Վասն զի ազակիին կամ աւագին հատիկները շանրակի փոշիին հետ շփուելուն պէս՝ հարկ է որ բոքնկի ու ճարելու ձայն հանն :

Թղթէ եւ ուրիշ նիւրերէ շինուած շանրիկները ինչպէս են :

— Անոնք ալ Զինու. ճայքիկներուն պէս կըշինուին : Այս խաղալիքները երբոր ուժով գետինը զարնես , կամ ոտքով կոխես վրանին , ճարելու ձայն կըհանն :

Երբոր կէս ֆրանքնոց արծաթը 45 կրամ բորակային բրուի մէջ լուծես , ու այն ջուրը 60 կրամ օդով տաքցընես , արծրի շանրակ կըշինուի :

ԱՌԱՎ

ԱՂԱՒՆԻ ԵՒ ԱԳՈՍԻ :

Պանրի կըտոր մը բըռնած՝ ագռաւին մէկն ի կըտուցին
Մառի մը վըրայ իջաւ . քառեցաւ .

Պանրին հոտէն աղուխտուն բերին ջրերը վազեցին .
Կամաց կամաց զընաց ծառին մօտեցաւ . [քիկ .

Բարի տեսանք , բարի տեսանք , ըսաւ , ագռաւ աղբա-
ւառ ինչ տեսք , ինչ փետուրներ , ինչպիսի գոյն գեղե-
կաւ կըսեմ , քե որ ձայնիկդ ալ նման [ցիկ .

Ըլլայ տեսիկդ փետուրներուդ անըման ,
Դուն այս անտառին անգիւտ փիւնիկն ես ,
Թընդնոց երամին դու մէկհատիկն ես :

Խընտուամեն ագռաւուկին կարծես քե խելքը բըռաւ .

Ձայնիս աղուտուրիւնը ցուցընեմ սրտը ըսաւ .

Կըտուցը լաւ մը բացաւ չըբացաւ ,

Պանրին կըտորը ցատրեց վար ընկաւ :

Աղուտեն առաւ լափեց պանիրն անուշիկ .

Դընա սովքէ ըսաւ , ալ խեղճ ագռաւիկ .

Շողորորը մարդուն հացը նա կուտայ

Որ անոր խօսքին քեզի պէս կուտայ .

Այս խըրատըս քիչ մը պանիր չէր արժէր :

Ագռաւը խաղր ու խալոտաւակ , մընացեր .

Երդուընցաւ որ ալ չըխաբուի , բայց ուշ էր :

ԼԱՅՈՒՆԻԿ :